

**O‘ZBEKISTON RESPUBLIKASI IQTISODIYOT VA MOLIYA
VAZIRLIGI HUZURIDAGI BOJXONA QO‘MITASINING
BOJXONA INSTITUTI**

**HARBIY TA’LIM TIZIMIDA KASBIY MADANIYAT
SHAKLLANISHINING IJTIMOIIY-FALSAFIY MASALALARI**

mavzusidagi respublika ilmiy-amaliy konferensiyasi

MATERIALLARI TO‘PLAMI

2024-yil 20-dekabr

TOSHKENT

MUNDARIJA

U.N.Botirov	Konferensiya ochilishi. Kirish so‘zi	5
M.I.Karimjonova	Bojxona organlari xodimlarining kasbiy madaniyatini rivojlantirishda zamonaviy tendensiyalar	7
Sh.A.Akramova	Harbiy xizmatchilarni kasbiy tayyorgarligini takomillashtirishda harbiy pedagogika fanining imkoniyatlari	12
M.T.Tojiboyev	Kasbiy madaniyatning tarixiy-ilmiy ildizlari	23
X.B.Saitxodjayev	Harbiy xizmatchilar kasbiy madaniyatni shakllantirishda g‘oyaviy tarbiyaning o‘rni	33
P.X.Мадалиева	Значение эмоционального интеллекта в формировании профессиональной адаптации военных кадров	38
Y.O.Ernazarova	Harbiy xizmatchilar kasbiy tayyorgarligini oshirishda kasbiy kompetentlikning o‘ziga xosligi	44
R.S.Reimbayev, N.K.O‘razbayev, B.A.Teshaboyev, Z.E.Pardayev	Harbiy ta’limda kasbga yo‘naltirilganlikning o‘ziga xos xususiyatlari	53
O.E.Allayarov	Harbiy ta’lim tizimida kasbiy madaniyatni shakllantirishda falsafa fanining ijtimoiy fanlar bilan integratsiyasi	59
M.S.Xoliyarova	Prokuratura tizimining o‘ziga xosligi va prokurorlar ma’naviy qiyofasi. qonun ustuvorligi va axloq masalalari	65
B.M.Mardonov, Z.O.Quvatova	Bo‘lajak ofitserlar kasbiy tayyorgarligi – kasbiy rivojlanishining asosi sifatida	72
Л.Ф.Зарипова	Психологическая подготовка будущих офицеров к профессиональной деятельности — как важный компонент образовательного процесса	77
U.S.Yuldasheva	Bojxona xodimining axloqiy fazilatlarini	82
D.A.Yusubov	Bojxona xodimlarining so‘zlashuv madaniyati	86
A.Sh.Shadmankulov	Bojxona ta’limini innovatsion rivojlantirish jarayonlari	93
I.Yu.Mullajonov	Zamonaviy harbiy mutaxassislarni tayyorlashda sharq mutafakkirlari ilmiy merosining ahamiyati	98
M.R.Rafikova	Bo‘lajak bojxona xizmati organi xodimlarini kasbiy Faoliyatga tayyorlash jarayonida huquqiy madaniyatni takomillashtirish	103
R.SH.Sharipov	Harbiy ta’lim tizimidagi bo‘lajak ofitserlarning axloqiy-ruhiy tayyorgarligini rivojlantirish omillari	108
A.M.Muinov, A.T.Ergashev, Sh.K.Raimov	Harbiy kadrlarni tayyorlashda milliy va umuminsoniy qadriyatlarning o‘rni	114
D.X.Razaqov	Komillikka intilish negizlari	119

Z.O.Xudayorova, R.I.Erkinov	Oliy harbiy ta'lim muassasalari — O'zbekiston qudratli armiyasining garovi	122
D.A.Sa'dullayeva	Harbiy ta'lim tizimida kasbiy madaniyatni shakllantirishning psixologik va motivatsion jihatlari	126
A.O.Xudoykulov	Yoshlarni harbiy-vatanparvarlik ruhida tarbiyalashning o'ziga xos jihatlari	131
T.X.Normetov	Harbiy kadrlarni tayyorlashning ijtimoiy, huquqiy hamda falsafiy tahlili	137
Z.O.Xudayorova, A.A.Xaydarov	Harbiy kadrlar kompetentligining ta'lim samaradorligiga ta'siri	142
B.T.Mirzaakbarov	Sergak va hushyor bo'lish — barchamizning burchimizdir!	148
E.A.Abduraimov	Harbiy xizmatchilarning jangovar ruhini oshirishda psixologik tayyorgarlikning o'рни	155
B.T.Xaitov	Kursantlarni vatanparvarlik ruhida tarbiyalashda axloqiy tayyorgarlikning o'рни	163
J.Sh.Ergashev	O'zbekistonda madaniy boyliklarni saqlab qolishda javobgarlikni belgilash masalalari	168
N.K.O'razbayev, L.Sh.Turayev	Harbiy ta'lim muassasalarida ofitser kadrlarning kasbiy kompetentlikligini takomillashtirish	174
A.Sh.Shadmankulov	Bojxonachilarning salohiyatli ta'lim maskani	179
U.I.Nurmatov, Z.T.Sobirova	Harbiy ta'lim tizimlarida kasbiy madaniyat shakllanishining ijtimoiy-falsafiy masalalari	184
E.L.Toshpulatova	Harbiy ta'lim tizimida kasbiy madaniyat shakllanishining ijtimoiy-falsafiy masalalari	192

BOJXONA TA'LIMINI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH JARAYONLARI

Shadmankulov Ablakul Shadmankulovich

*Alfraganus universiteti dotsenti,
iqtisod fanlari nomzodi, bojxona faxriysi*

Annotatsiya: Maqolada bojxona ta'limini innovatsion rivojlantirish jarayonlari tahlil qilingan hamda Bojxona instituti faoliyatini takomillashtirish yuzasidan fikrlar berilgan.

Kalit so'zlar: Innovatsiya, bojxona, oliy ma'lumot, bojxona ishi, bojxona huquqi, bitiruvchilar, ilmiy salohiyat.

Yosh avlodni ta'lim va tarbiya olishiga sarflangan mablag'lar dunyo miqyosida eng samarali investitsiya hisoblanadi. Chunki har bir millat kelajagini bugun ta'lim olayotgan yoshlar bilan quradi. O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Sh.Mirziyoyev tomonidan joriy yilda O'simlik moddalari kimyosi institutida ilmiy fan va ta'lim sohasi namoyondalari bilan uchrashuvda mamlakatimizga kiritilayotgan investitsiyalarning kamida 5 foizini ilmiy tadqiqot ishlari va ta'lim jarayoniga yo'naltirilishi lozimligini va bu ko'rsatkich tobora oshirib borilishini ta'kidlaganlar. Hozirgi shiddat bilan borayotgan globallashuv jarayonida barcha sohalar kabi ta'lim va tarbiya jarayonini ham zamon talablari bilan hamnafas ravishda rivojlanishini taqozo etmoqda.

Bu borada mamlakatimizda ham keng ko'lamli islohotlar amalga oshirilmoqda. Dastlab O'zbekiston Respublikasining "Ta'lim to'g'risida"gi hamda "Kadrlar tayyorlash Milliy dasturi to'g'risida"gi Qonunlar qabul qilindi. Mazkur hujjatlar doirasida ta'lim jarayonini ko'p bosqichli tizimiga o'tildi. Ta'lim muassasalarining moddiy texnik bazasi yaxshilandi, ta'lim sifati ham bir muncha ko'tarildi. Ammo hozirgi zamon konyunkturaviy o'zgarishlari zamonaviy yuqori bilimga ega malakali

mutaxassislarni tayyorlash, ta'lim — tarbiya berish jarayonini ham muntazam innovatsion modernizatsiyalab borishni talab qilmoqda. “Innovatsiya” — soʻzi lotincha “novatio” – yangilanish, oʻzgarish maʼnosini anglatadi. Keyinchalik bu termin jamiyat hayotida “joriy etilgan yangilik” maʼnosida foydalanila boshlandi. Oʻzbekistonning oʻziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda innovatsiyalarni joriy etish orqali taʼlim sifatini oshirish mumkin.

Zamon talablaridan kelib chiqib Oʻzbekistonda barcha taʼlim yoʻnalishlari kabi bojxonachilar tayyorlash jarayoniga ham innovatsiyalarni joriy etgan holda takomillashib bormoqda. Mustaqillikni dastlabki yillarida bojxona xizmati tarkibida oʻquv markazi tashkil etilib, unda xizmatga tanlab olingan xodimlar 3 oylik boshlangʻich tayyorgarlikdan oʻtish orqali bojxona taʼlimini olishgan. 1995-yildan boshlab Toshkent Davlat iqtisodiyot universitetida “Bojxona ishi” taʼlim yoʻnalishi boʻyicha oliy maʼlumotli mutaxassislarni tayyorlash boʻyicha qabul boshlangan. 1998-yilda Davlat bojxona qoʻmitasi tarkibida Bojxona kolleji tashkil etilib, unda 3 yillik taʼlim asosida oʻrta maxsus maʼlumotli bojxonachi ofitser kadrlar tayyorlash ishlari yoʻlga qoʻyildi. 2001-yilda tashkil etilgan Soliq va bojxona organlari akademiyasida oliy maʼlumotli bojxonachi ofitser kadrlar tayyorlash ishlari boshlandi. Markaziy Osiyo hududida yagona boʻlgan Toshkent shahrida 2003-yilda Oliy harbiy bojxona instituti tashkil etildi. Unda “Bojxona ishi” hamda “Bojxona huquqi” taʼlim yoʻnalishlari boʻyicha oliy maʼlumotli ofitser kadrlar tayyorlash ishlari yoʻlga qoʻyildi. Mamlakat iqtisodiyotidagi tarkibiy oʻzgarishlar shu jumladan, tashqi iqtisodiy faoliyatni rivojlanishiga uygʻun tarzda Bojxona ishi sohasi ham rivojlanib, takomillashib bordi. 2018-yilda institut qayta tashkil etilib unga Bojxona instituti nomi berildi. Sohaning ana shunday oʻziga xos xususiyatlarini inobatga olgan holda bojxona taʼlimining mazmuniga qoʻyilayotgan zamon talablari ham oʻzgarib bormoqda. Shu jumladan, bojxona yuk deklaratsiyalarini taqdim qilish va uni rasmiylashtirish jarayonlari elektron tarzda amalga oshirilishi toʻliq yoʻlga qoʻyildi. Xalqaro huquq normalariga hamda tashqi iqtisodiy faoliyat qatnashchilarining qonuniy manfaatlarini toʻlaqonli himoya qilish tizimini oʻz ichiga qamrab olgan Bojxona kodeksining yangi tahriri qabul qilindi.

Ushbu o'zgarishlarga mos holda ta'lim yo'nalishlarining o'quv rejalari takomillashtirilib, uyg'un tarzda fan dasturlari, ma'ruzalar matni hamda boshqa o'quv materiallari ishlab chiqildi. Shu jumladan, barcha mutaxassislik fanlar bo'yicha o'qitilayotgan mavzular to'liq inventarizatsiyadan o'tkazildi, zamonaviy yo'nalishdagi istiqbolli mavzular bilan to'ldirildi. O'quv – metodik baza (*darsliklar, o'quv qo'llanmalar, o'quv uslubiy ko'rsatmalar, fan majmualari, ma'ruzalar matni*) muntazam tizimli ravishda shakllanmoqda.

Institutda ta'lim jarayonini yanada yuqori bosqichlarga ko'tarish maqsadida O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2018-yil 12-apreldagi "O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlari faoliyatini tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to'g'risida"gi 5414-sonli Farmoni asosida Bojxona instituti faoliyatini, yuqori professional ko'nikmaga, ma'naviy-axloqiy sifatlarga va Vatan taqdiriga daxldorlik tuyg'usiga ega bo'lgan kadrlarni tayyorlash, tanlash hamda joy-joyiga qo'yish tizimini tubdan takomillashtirish bojxona organlarini isloh qilishning muhim yo'nalishlaridan biri deb, belgilangan.

OHBI pedagog xodimlarni xizmatini rag'batlantirish maqsadida joriy yil 12-aprelda O'zbekiston Respublikasi Prezidentining "O'zbekiston Respublikasi Davlat bojxona xizmati organlarining faoliyatini tashkil etish to'g'risida"gi 3665-sonli Qarorida Oliy harbiy bojxona instituti ilmiy-pedagogik xodimlari, shuningdek, o'quv-uslubiy jarayoniga jalb etilgan mutaxassislarga o'quv mashg'ulotlarini o'tkazganlik uchun ish haqini soatbay to'lashning o'rnatilgan miqdoridan 50 foiz yuqori belgilash nazarda tutildi. Bu esa ta'lim jarayoni sifatini oshirishga ta'sir etuvchi muhim omil bo'lib xizmat qilishi mumkin.

Hozirgi kunda bojxona ta'limini rivojlantirish bo'yicha Mamlakatimiz rahbariyati tomonidan barcha shart-sharoitlar, huquqiy asoslar, imkoniyatlar hamda rag'batlantirishlar tizimi yaratib berilmoqda. Shular bilan birga Bojxona instituti oldiga quyidagi muhim vazifalar bajarilishi belgilangan:

- "Bojxona ishi", "Bojxona huquqi" ta'lim yo'nalishlari bo'yicha yangilangan ta'lim standartlari, fanlar bo'yicha dasturlar ishlab chiqish;
- institutni yuqori malakali ilmiy pedagogik kadrlar bilan ta'minlash;

- malakali mutaxassislar, ilmiy pedagogik kadrlar uchun rag‘batlantiruvchi soatlik ish haqqi tizimini tatbiq qilish;

- xalqaro va xorijiy ilmiy-tadqiqot institutlari bilan keng hamkorlikni tashkil etish;

- amaldagi bojxona xizmati organlari xodimlari uchun sirtqi ta’lim shaklini ta’ sis etish.

Yuqorida qayd etilgan vazifalarni sifatli va o‘z muddatida bajarish hamda bojxonachilarni tayyorlash jarayonini takomillashtirish uchun eng avvalo ta’limga innovatsiyalarni joriy qilish maqsadga muvofiq. Shu jumladan:

- mutaxassislik fanlarning bojxona rasmiylashtiruvi bilan bog‘liq mavzular bo‘yicha amaliy mashg‘ulotlarning kamida ellik foizini bevosita bojxona organlarida (*bojxona postlari va hududiy bojxona boshqarmalarining sohaviy bo‘limlarida*) hamkorlikda tashkil etish;

- mutaxassislik fanlari bo‘yicha seminar va ayrim mavzulardagi amaliy mashg‘ulotlarni o‘qitish uchun DBQ YAAAT tizimiga bevosita ulanish imkoniyatiga ega bo‘lgan USB kalit bilan institut xodimlarini ham ta’minlash;

- tinglovchilarning dunyoqarashini boyitish maqsadida ijtimoiy-gumanitar yo‘nalishdagi fanlar bo‘yicha seminar mashg‘ulotlar mavzularni tegishliligi bo‘yicha tarixiy muzeylar, qadamjolar, monumentlar, maydonlarga ekskursiyalar uyushtirish shaklida tashkil etish.

Yuqoridagi tavsiyalarni amalga oshirish orqali bojxona ta’limini innovatsion rivojlantirish hamda bojxona organlariga yuqori professional ko‘nikmaga, ma’naviy-axloqiy sifatlarga va Vatan taqdiriga daxldorlik tuyg‘usiga ega bo‘lgan kadrlarni tayyorlash, tanlash hamda joy-joyiga qo‘yish tizimini tubdan takomillashtirishga hissa qo‘shiladi deb hisoblaymiz.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Sh.Mirziyoyev. Tanqidiy tahlil, qat’iy tartib-intizom va shaxsiy javobgarlik – har bir rahbar faoliyatining kundalik qoidasi bo‘lishi kerak. Toshkent — 2017.

2. O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 02.11.2018 y PQ-3995-son Qarori “O‘zbekiston Respublikasi bojxona organlari kadrlarini tayyorlash tizimini

tubdan takomillashtirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”.

3. O‘zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 22.05.2003-y. 229-son qarori “[O‘zbekiston Respublikasi Davlat bojxona qo‘mitasi organlari uchun kadrlar tayyorlash tizimini yanada takomillashtirish to‘g‘risida](#)”.

4. <https://new.customs.uz/uz/>